

**RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING RIVOJLANISHIGA IQTISODIY
TAHLIL**

Axmetova Nasiba Axmetovna

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va uning iqtisodiy o'sishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Raqamli iqtisodiyotda raqamli texnologiyalar va ma'lumotlar biznes operatsiyalarini va iqtisodiy jarayonlarni boshqarishning asosiy vositalariga aylangan. Maqola, shuningdek, O'zbekistonning raqamli iqtisodiyotini rivojlantirishga yo'naltirilgan "Raqamli O'zbekiston-2030" dasturining maqsadlarini, raqamli transformatsiyaning tezlashtirilishi zarurligini va davlat xizmatlari hamda ishlab chiqarish jarayonlaridagi innovatsiyalarni avtomatlashtirishni muhokama qiladi. Xitoy va AQSH misolida ikki mamlakatning iqtisodiy tarkibini taqqoslash orqali raqamli iqtisodiyotning turli sohalarida qanday farqlanishini va bu o'zgarishlarning iqtisodiyotga ta'sirini tahlil etadi.*

Kalit so'zlar: *raqamli iqtisodiyot, iqtisodiy innovatsiyalar, elektron tijorat, raqamli texnologiyalar, Xitoy va AQSH iqtisodiyoti, xalqaro hamkorlik.*

Kirish:

Raqamli iqtisodiyot — bu iqtisodiy faoliyatning barcha sohalarida raqamli texnologiyalar va ma'lumotlarni qo'llash orqali amalga oshiriladigan iqtisodiy tizimni ifodalaydi. Raqamli iqtisodiyotda iqtisodiy jarayonlar va biznes operatsiyalari asosan internet, raqamli platformalar, sun'iy intellekt, ma'lumotlar bazalari va boshqa raqamli texnologiyalar yordamida boshqariladi. Raqamli iqtisodiyot global miqyosda iqtisodiy o'sishni tezlashtirish, ish o'rinlarini yaratish, yangi biznes imkoniyatlarini ochish va innovatsiyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi nafaqat biznesni, balki jamiyatni ham o'zgartiradi, chunki u hayotning ko'plab jabhalariga ta'sir qiladi: ta'lim, sog'liqni saqlash, transport, moliya va boshqalar. Raqamli iqtisodiyot global miqyosda iqtisodiy o'sishni tezlashtirish, ish o'rinlarini yaratish, yangi biznes imkoniyatlarini ochish va innovatsiyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi nafaqat biznesni, balki jamiyatni ham o'zgartiradi, chunki u hayotning ko'plab jabhalariga ta'sir qiladi: ta'lim, sog'liqni saqlash, transport, moliya va boshqalar.

Hozirda elektron tijorat, to'lov, ta'lim, xizmat ko'rsatish, moliya va davlat xizmatlari sohalarida raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi kuzatilmoqda. Biroq mamlakat iqtisodiyotini raqamlashtirishda sohagaalohida e'tibor qaratish lozim. Chunki aynan sanoat har bir davlatning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlashda asosiy, qo'shimcha qiymat yaratishda esa eng yuqori tarmoq hisoblanadi.

Iqtisodiy rivojlanishda iqtisodiy innovatsiyalarning turli shakllarini keltirish mumkin:

- yangi mahsulot yoki xizmatni joriy etish;
- ishlab chiqarishning yangi usulini joriy etish;
- yangi bozorni ochish;
- xom ashyo yoki yarim tayyor mahsulotlarni etkazib berishning yangi manbasini sotib olish;
- har qanday sohada yangi yo'nalish ochish va hokazo.

Adabiyotlar tahlili:

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti dotsenti Raximov Anvar Norimonovichning tadqiqotiga ko'ra raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat tarmoqlarini rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslash iqtisodiy diversifikatsiya, raqobatbardoshlikni oshirish, texnologik yangilanish, ijtimoiy himoya, ekologik barqarorlik va xalqaro hamkorlikka asoslanadi. Ushbu metodologiyalar kompleks yondashuv bilan amalga oshirilsa, milliy iqtisodiyotning uzoq muddatli barqarorligi va barqaror rivojlanishi ta'minlanadi. Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydigan ishlab chiqarish korxonalari ko'payadi va aholi farovonligi oshadi. Innovatsion va texnologik taraqqiyot iqtisodiy barqarorlikning asosiy omillaridan biri hisoblanadi, bu sanoatning raqobatbardoshligini oshiradi.

Farrux Qodirov va Jasmina Murodulloyevalarning fikriga ko'ra O'zbekiston hukumati raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni milliy strategiyaning

ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. 2020-yil qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston-2030" dasturi mamlakatda raqamlashtirish jarayonlarini tezlashtirish va turli sohalarda raqamli texnologiyalarni joriy etish maqsadida ishlab chiqilgan. Ushbu dasturning asosiy maqsadi bu elektron hukumat tizimini joriy etish orqali davlat xizmatlarini onlayn rejimga o'tkazish va fuqarolar hamda tadbirkorlar uchun qulayliklar yaratish. Shuningdek ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va raqamli texnologiyalar yordamida yuqori malakali AKT mutaxassislarning yetishmasligi raqamli transformatsiyani sekinlashtirish mumkin.

Metodologiya:

Raqamli iqtisodiyotning asosini raqamli mahsulotlar ishlab chiqarish va raqamli texnologiyalar bilan bog'liq xizmatlar ko'rsatish sektori tashkil etadi. Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkiloti mamlakatlari statistikasi, global beqarorlikka qaramay, raqamli iqtisodiyot mahsulotlarining jahon savdosi barqaror o'sib borayotganidan (o'rtacha o'sish 4 foizga yaqin), ko'rsatilayotgan xizmatlar hajmining o'sib borayotganidan dalolat beradi. tezroq sur'at (yiliga 30% gacha). Raqamli texnologiyalar sohasi innovatsiyalarda asosiy rol o'ynashini ko'rsatuvchi raqamli texnologiyalar bilan bog'liq tadqiqotlar uchun korxona xarajatlari ortib bormoqda. Raqamli infratuzilma rivojlanib, qulayroq bo'lmoqda, 4G texnologiyalari va optik tolali ma'lumotlarni uzatishning joriy etilishi bilan aloqa tarmoqlari sifati yaxshilanmoqda, narxlar, xususan, mobilaloqa xizmatlari, mobil qurilmalardan foydalanish imkoniyatlari pasaymoqda. Internetning o'sishi, natijada, dunyoda raqamli texnologiyalarning qamrovi va rivojlanishini bashorat qilish imkonini beradi

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

Natija va muhokama:

Xitoy va AQSH dunyoning eng yirik iqtisodiyotlari bo'lib, ularning yalpi ichki mahsuloti (YIM) hajmi, tarkibi, va rivojlanish strategiyalarida sezilarli farqlar mavjud. Ushbu farqlar har ikki davlatning iqtisodiy tizimi va ustuvor yo'nalishlarini aks ettiradi. AQSH va Xitoy iqtisodiyotlari o'rtasidagi farqlarni va o'xshashliklarni tahlil qilishda ularning iqtisodiy tarkibiga e'tibor qaratish muhimdir.

<i>Ko'rsatkich</i>	<i>AQSH</i>	<i>Xitoy</i>
<i>2024-yilgi YIM (nominal)</i>	\$26 trln (dunyoda 1-o'rin)	\$19 trln (dunyoda 2-o'rin)
<i>Jahon YIMidagi ulush</i>	24%	19%
<i>YIM (PPP, xarid qobiliyati pariteti)</i>	\$25 trln (2-o'rin)	\$30 trln (1-o'rin)

1 – jadval: Yalpi ichki mahsulot farqlari

2-jadvalda ko'rsatilganidek, aholi soniga ko'ra Xitoy AQSH dan ko'proq, biroq nominal yalpi ichki mahsulot ko'rsatgichi esa shuni ko'rsatadiki, AQSH Xitoydan 5 marta katta, 78.000 AQSH uchun va 13.500 Xitoy uchun.

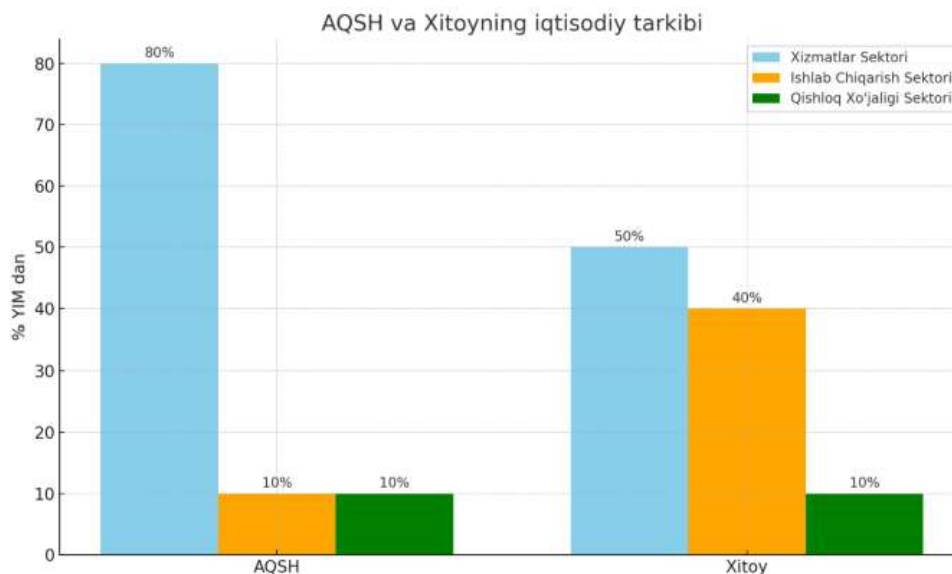
<i>Ko'rsatkich</i>	<i>AQSH</i>	<i>Xitoy</i>
<i>Aholi soni (2024)</i>	335 mln	1.4 mlrd
<i>YIM jon boshiga (nominal)</i>	\$78,000	\$13,500
<i>Jon boshiga YIM (PPP)</i>	\$75,000	\$20,000

2-jadval: Ijtimoiy ko'rsatkichlar va aholi bozorining hajmi

AQSH iqtisodiyoti xizmatlar sektoriga tayanib, uning YIMdagi ulushi 80% ga yaqinlashadi. Moliya, texnologiya, sog'liqni saqlash va ta'lim kabi sohalar AQSH iqtisodiyotining asosiy yo'nalishlarini tashkil qiladi. Ishlab chiqarish sektori, ayniqsa, texnologik rivojlangan mahsulotlar ishlab chiqarish, masalan, avtomobilsozlik va aerokosmik sanoat, AQSHda muhim o'rin tutadi. Qishloq xo'jaligi sektori nisbatan kichik ulushga ega bo'lsa-da, uning samaradorligi va eksport salohiyati yuqori darajada. Diagrammada AQSH va Xitoyning xizmatlar, ishlab chiqarish va qishloq xo'jaligi sektorlarining YIMdagi ulushlari taqqoslanmoqda. Har bir sektorning YIMga qo'shgan hissasini ko'rish mumkin bo'lib, xizmatlar sektori AQSHda 80%, Xitoyda esa 50% ni tashkil etadi. Ishlab chiqarish sektori Xitoyda AQSHga qaraganda ko'proq, Xitoyda 40%, AQSHda esa 10% ni tashkil etadi. Qishloq xo'jaligi sektori har ikki mamlakatda nisbatan kichik, ammo Xitoyda uning ahamiyati katta.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

1-rasm. AQSH va Xitoyning iqtisodiy tarkibini

Xulosa:

Maqola raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi va uning iqtisodiy o'sishga bo'lgan ta'sirini ko'rsatadi. Raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, moliya va davlat xizmatlari sohalarida keng qo'llanilmoqda, bu esa iqtisodiy barqarorlik va yangi ish o'rinlarini yaratishga yordam bermoqda. O'zbekistonning raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston-2030" dasturi, davlat xizmatlarini elektronlashtirish, ishlab chiqarishni avtomatlashtirish va yuqori malakali AKT mutaxassislarini tayyorlashni maqsad qilmoqda. Biroq, raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonida hali ham ayrim qiyinchiliklar mavjud, masalan, texnologik resurslarning yetishmasligi va malakali mutaxassislarning kamligi. Maqolada, AQSH va Xitoy iqtisodiyoti misolida, raqamli iqtisodiyotning o'ziga xos jihatlari, xizmatlar va ishlab chiqarish sohalarining Yalpi ichki mahsulotdagi ulushi o'rtasidagi farqlar tahlil qilingan. Xulosa qilib aytish mumkinki, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi, balki jamiyatning barcha jabhalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Raximov, A. N. (2024). Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat tarmoqlarini rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, 43-48.
2. Axmedova, B. (2025). Ta'lim xizmatlari sifatini oshirishning nazariy-ilmiy asoslari. *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика*, 4(14), 120-124.
3. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2025). IQTISODIYOTNI RAQAMLI KO'RSATISHDA SANOATNING O'RN. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 42-50.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

4. Ibragimovna, K. K. (2025). RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INSON KAPITALI MAMLAKAT IQTISODIY RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILI SIFATIDA. *Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика)*, (11), 357-366.

5. Qodirov, F., & Murodulloyeva, J. (2024). O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT. *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика*, 3(15), 178-181.

6. Abdulloh, O., & Shokirjon o'g'li, A. D. (2023). RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING BOSHQARUVDA GI ROLI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 226-228.